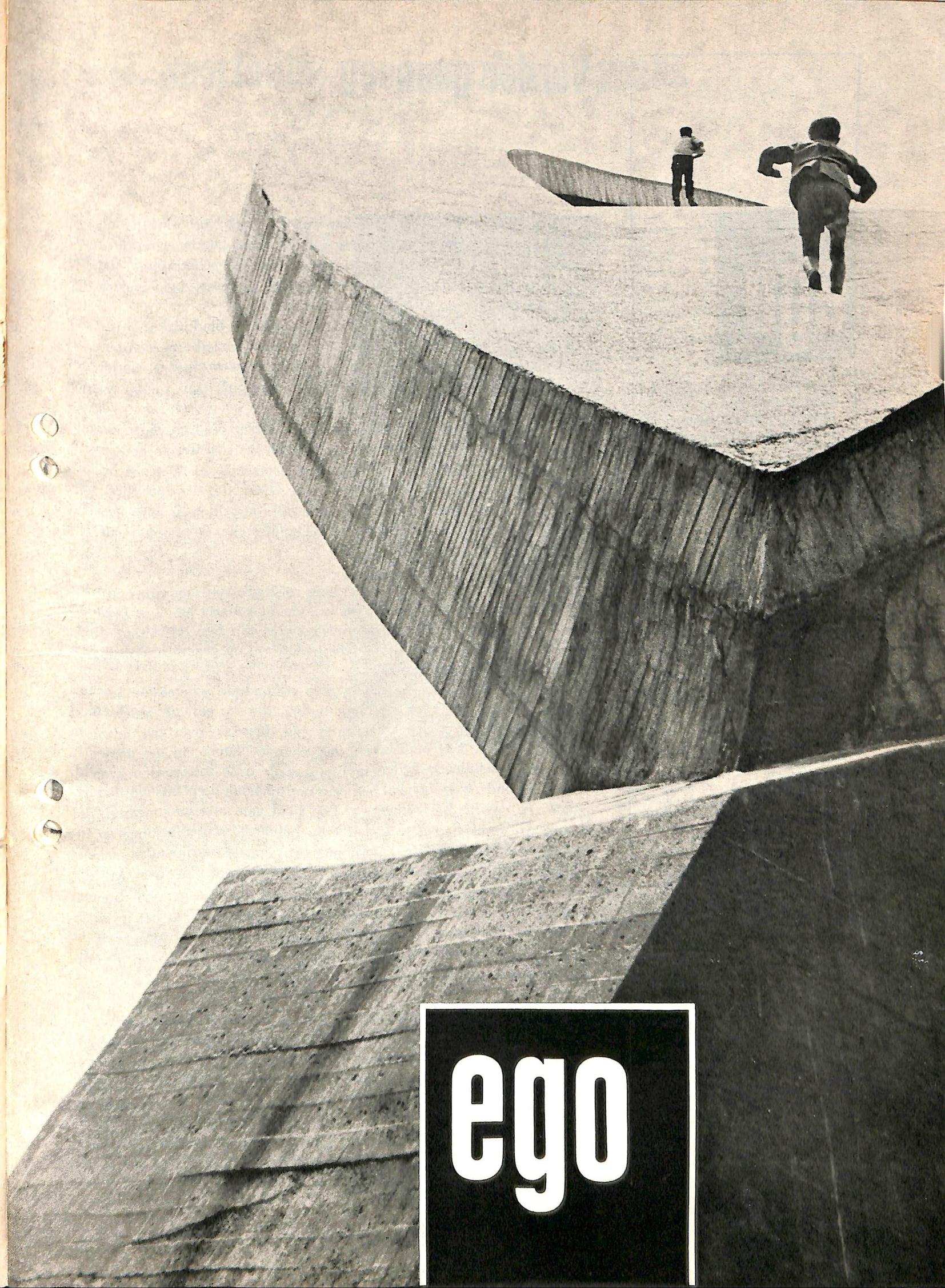

ego

Verder gaan

ego

Maandblad van en voor jongeren,
uitgegeven door het

HUMANISTISCH THUISFRONT,
1e jaargang 8 — december '62

Redactie-secretaris:

G. Das.

Lothariuslaan 70, Bussum

Redactie:

Jan Brouwer,

Kitty van der Hage-Rens,

Jan Dassen,

Rudi Jans,

Rob van Kamp.

Johan van Nieuwenhuizen

Abonnementsprijs f 4,— per jaar
voor niet-militairen
beneden 25 jaar;
f 6,— per jaar
voor boven-25-jarigen.

Losse nummers 50 cent

Militairen ontvangen het blad
op aanvraag zonder betaling.

Administratie-adres

voor betalende abonnees en
advertenties:

Uitgeverij Buytenveldert,

Wildernislaan 35, Apeldoorn.

Postgiro 1024035.

Bank: Amsterdamse Bank,
bijkantoor Apeldoorn.

Administratie-adres

voor militaire abonnees:

Humanistisch Thuisfront,

Lothariuslaan 70, Bussum.

Bij de voorplaat:

Een opgaande lijn, naar boven klau-
terende jongens — wat zouden we,
vlak voor het nieuwe jaar, een stuk
symboliek in deze voorplaat kunnen
zien. Het zijn echter niet meer dan
twee ondernemende jongens, die het
dak van de Congresshal in Berlijn
beklimmen. Niet op Oudejaarsdag,
niet op Nieuwjaarsdag, zo maar ge-
woon op een dag in de week (Foto:
Chris Stapels).

Geen redactie van welk blad dan ook kan zich veroorloven de jaar-
wisseling te negeren. Zelfs de meest verstokte anti-handenschudder moet
er zich in de eerste dagen na 1 januari af en toe op betrappen, dat het
'Gelukkig Nieuwjaar' dan wel het 'Veel heil en zegen' hem vanzelf uit
de mond valt bij de ontmoeting van bekenden.

Laat ons dus geen kiekeboe spelen en ook in dit blad, dat zo kort voor
de nieuwjaarsdag verschijnt, ieder, die dit leest, onze beste wensen aan-
bieden. Dit gedaan hebbende, kunnen we dan weer verder zonder het
gevoel iemand gegriefd te hebben door hem of haar zonder geluk-
wensen het nieuwe jaar in te sturen.

Verder gaan is een heerlijk woord voor een blad als Ego, dat nog geen
jaar oud is. Met dit achtste nummer hebben we nog net zo gedaan als
met het eerste. Zoveel mogelijk gewoon neerschrijven, wat ons op het
hart lag. Dat is niet altijd afgedrukt. En zaken, die we heel diep gra-
vend, aan de orde hadden willen stellen, schrompelden in soms verhitte
discussies ineen tot armetierige probleempjes die de moeite van het
plaatsen niet waard waren.

Zo gaan we ook 1963 in. Iedere keer zoekend naar een vorm en naar
onderwerpen die de jonge mensen van vandaag bezig houden. Zoekend
ook, iedere keer weer, naar een vormgeving, die Ego tot ontmoetings-
punt van jongeren en tot een discussieplatform op gezette tijden tussen
jongeren en ouderen kan maken.

Dat betekent, dat we voor 1963 geen vastomlijnd schema hebben lig-
gen. Niettemin zijn er een aantal punten, die we aan de orde willen
stellen. Het belangrijkste daarvan is een discussie over het leven in
militaire dienst. Een onderwerp, dat, naar we hopen, in het komende
jaar van verschillende zijden in Ego aan de orde zal worden gesteld.

Met dit onderwerp ook zal nog eens nadrukkelijk de plaats worden be-
paald die ons blad wil innemen. Een blad van en voor jongeren, dat
vrijuit wil spreken over zaken, die in het leven van die jongeren in-
grijpen. En is de militaire dienst niet een van de ingrijpendste zaken?
Daarnaast een blad, uitgegeven door een thuisfront, dat meer wil zijn
dan een toevluchtsoord en mee wil werken aan het scheppen van een
situatie, waarin de militaire dienst een leefbare episode in het leven is.

Met dit onderwerp, waarbij wij het hoor en wederhoor uitgebreid in
praktijk willen brengen, hopen we Ego meer en meer te maken tot ont-
moetingspunt van jongeren.

Zo willen we aan 1963 beginnen. Verder gaan op de weg, die we in
1962 zijn begonnen. En hopen, dat er over een jaar vele nieuwe beken-
den zijn, die we zwart op wit gedrukt onze welgemeende beste wensen
kunnen doen toekomen. Vele nieuwe bekenden, die met ons rond Ego
staan. Want behalve een blad voor jongeren, willen we toch vooral ook
een blad van jongeren zijn. Onze eerste acht maanden zijn in dit opzicht
bemoedigend geweest. We hopen, dat 1963 ons een verdere ontwikke-
ling te zien zal geven. Volsta dus in je eerstvolgende brief niet met alleen
maar een bedankje voor onze beste wensen.

Coornherthuis: geen muzikale taboes

'Als de wereld ondergaat, loop dan naar Holland: dan heb je nog vijftig jaar te leven'... Zo ongeveer heeft de grote romantische dichter Heinrich Heine het meer dan een eeuw geleden gezegd en met die woorden plaatste hij de behoud- en gemakzucht van onze voorvaderen in een ironisch licht.

Helaas is zijn visie niet alleen van toepassing op de gezapige tijd van Hieronymus van Alphen en de vele componisten, bij wie het Nederlands bloed wellicht van vreemde smetten vrij door d'aderen vloeiende, maar wier muziek louter vreemde smetten vertoonde en daarom terecht in volslagen vergetelheid is geraakt.

In het muziekleven kunnen we ons Heine's woorden ook vandaag nog aantrekken: waar het de muziek van vandaag betreft lopen wij nog goeddeels achter onze eigen tijd aan, vastgeklonken als we zijn aan een museum-achtige concert-traditie, — onderworpen aan een hele reeks muzikale taboes.

De Nederlandse componist Lex van Delden heeft (in 'Het Parool') uitgerkend, dat in het seizoen 1961-62 op de Nederlandse podia gemiddeld ongeveer 16 pct. hedendaagse muziek tot klinken kwam, waarbij we de term 'hedendaags' met een korrel zout mogen nemen, want het betrof hier muziek gecomponeerd na 1910...

Het is zonder meer duidelijk, dat van dit percentage aan de werkelijk actuele muziek maar een zeer gering deel toekomt en dat op deze wijze nauwelijks een verspreiding van de nieuwste uitingen tot stand wordt gebracht. Zeker, vooral dank zij het werk van bij voorbeeld de Stichting 'Gaudeamus', die in een jaarlijkse Internationale Muziekweek een overzicht geeft van de stand van zaken bij de jongste componisten, en de 'Vereniging voor Hedendaagse Muziek' is er de laatste jaren verbetering ingetreden en hebben we iets van een enorme achterstand ingehaald. Maar de officiële instanties, voor wie hier een duidelijke taak ligt weggelegd, laten uit commerciële overwegingen verstek gaan en zo kan een situatie blijven bestaan, die nauwelijks uitzicht op vernieuwing biedt.

Speculerend op de smaak van de doorsnee-concertbezoeker, die de muziek volkomen passief ondergaat en pas in verrukking raakt als hij de melodie uit het Tweede Pianoconcert van Rachmaninoff herkent, die hij zelf elke ochtend onder de douche zingt, worden steeds dezelfde werken van steeds dezelfde componisten afgedraaid. 'Dit feest der herinnering wordt voor een musische ervaring versleten,' aldus Otto Ketting, een van onze belangrijkste jonge componisten, die als trompettist in het Re-

Ton Hartsuiker vertelt in het Coornherthuis over moderne muziek.

sidentie Orkest heeft gewerkt en uit eigen ervaring kan oordelen wanneer hij schrijft: 'Het Nederlandse muziekleven lijkt mij één eeuwigdurende Mattheus-Passion, zich voortslepend langs de geopende groeven van een super-langspeelplaat.'

Dat men in muziekkringen wel even verbaasd opkijkt, als ik vertel over een vormingscentrum voor militairen, waar ik regelmatig experimentele muziek kan behandelen en laten horen, hoeft na dit alles geen verwondering te wekken. Het Coornherthuis doet wat anderen, op wier weg het zou moeten liggen, ten enen male nalaten.

Men begrijpt er, dat het — hoe men individueel ook over de verschillende uitingen van deze tijd mag denken — belangrijk is voor iedereen om te weten, wat er in onze eigen tijd omgaat. Avonden met inleidingen tot de hedendaagse schilderkunst, poëzie en muziek nemen de plaats in van een gemakkelijk succesvol film- of sjoelbakfeestijn.

En de reacties zijn overwegend zo

positief, dat men ongetwijfeld op deze weg verder zal gaan. Ik heb honderden namen en adressen in mijn bezit van Coornherthuis-bezoekers, die zich als geïnteresseerd in de muziek van vandaag opgaven en er nog eens meer van wilden horen. Ik hoop deze mensen op den duur opnieuw te kunnen bereiken; zeer positief punt voor de musicus: de regelde confrontatie met een publiek, dat het publiek van de toekomst kan worden. Een publiek, dat anders, opener en positiever tegenover de nieuwste richtingen in de muziek zal staan dan de criticus, die over een programma van actuele muziek niets beters wist te vermelden dan dat de geluiden hem deden denken aan het doorlopen van de gootsteen en het knarsen van tramwielen in de rails, een collectie omschrijvingen die we als een amusant gezelschapsspel samen naar hartelust kunnen uitbreiden, maar waarmee uiteraard niets gezegd is, niets ook maar benaderd wordt van de problematiek, waarvoor de hedendaagse componist zich gesteld ziet en waarmee de toehoorder (en de lezer, die in zijn krant voorlichting verwacht) dus te maken krijgt.

'Parade der onbegrijpelijken', 'Muzikale kitsch in Rotterdam', 'Avond vol onmuziek'..., dat krijg ik nog steeds over een recital van moderne pianomuziek te horen, net zoals oubollige recensenten het steeds weer een geweldige vondst schijnen te vinden om achter de voornaam van de Zweedse componist Bo Nilsson tussen haakjes 'boeh' te zetten...

Natuurlijk loopt de musicus, die in 1962 muziek van 1962 gaat propageren het risico, dat hij zich wel eens voor een compositie kan inzetten, die hij later volkomen zal afwijzen. Er is in veel opzichten nog niet genoeg afstand, nog niet voldoende vergelijkingsmateriaal om altijd precies het kaf van het koren te kunnen onderscheiden. Het is een risico, dat hij als vooropgesteld moet aanvaarden en dat op hetzelfde vlak ligt als het gevaar, dat Jhr. Sandberg (zoveel bestreden, zo moeilijk te vervangen) loopt, als hij zijn Stedelijk Museum vol hangt met non-figuratieve kunst. Maar zelfs al zou van al die abstracte schilderijen 75 pct. volstrekt waardeloos zijn, dan nog vind ik zijn durf onvoorwaardelijk gerechtvaardigd: het gaat om de overblijvende 25 pct., dat is slechts essentieel.

Het Coornherthuis zwijgt wat vandaag leeft niet voortijdig dood; men riskeert er zelfs, dat men maar 25 pct. van de bezoekers een gewaardeerde avond bezorgt.

Als deze mentaliteit in het 'officiële' Nederlandse muziekleven heerste, zou ons muziekleven een ander gezicht hebben!

TON HARTSUIKER

Jhr. W. J. H. B. Sandberg

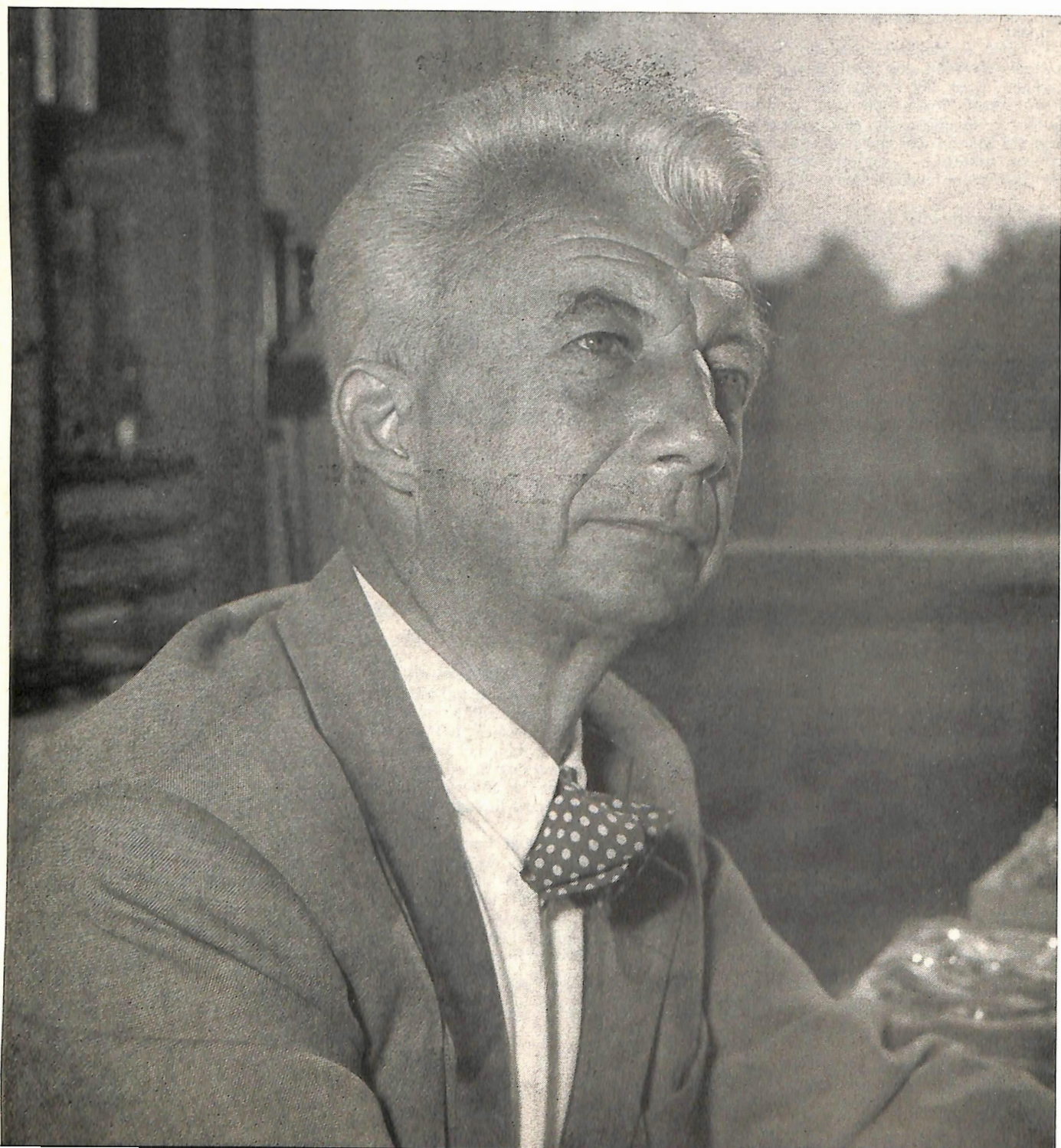
Per 1 januari zal de directeur van het Amsterdamse Stedelijk Museum zijn werk neerleggen. Daarmee komt er een einde aan zijn bijna twintigjarig, vooruitstrevend, dat is modern museumbeleid. Over de taak van een museumdirecteur zouden vele bladzijden te schrijven zijn. Het treffendste antwoord geeft toch altijd de man zelf door wat hij op zijn post presteert. Een ieder, die de afgelopen jaren de ontwikkeling van het museum heeft gevolgd, van een conserverend naar een stimulerend instituut, behoeft het antwoord niet meer te vernemen. Hij heeft de beleidslijn bij ieder bezoek opnieuw kunnen aflezen.

De lezers van EGO, die wel eens enkele dagen te gast op het Coornherthuis zijn geweest, kennen wellicht het Stedelijk

Museum uit ervaring. Hoevelen hebben er niet vanuit Dribergen een excursie heen gemaakt! Voor hen, maar ook voor allen die het museum minder goed kennen, heeft decheidende directeur een persoonlijk afscheidswoord willen schrijven. U treft het hierbij aan in de typografische vorm, die hij — op ons verzoek — er zelf aan gaf. En wat konden wij beter vragen aan een man, die zich nog onlangs voor zijn typografie onderscheiden zag met een belangrijke Amerikaanse prijs.

De redactie van EGO is de heer Sandberg bijzonder dankbaar voor zijn bereidwilligheid. Van harte wil zij hem op deze plaats huldigen voor zijn vele verdiensten, waarmee hij vooral de jongeren aan zich heeft verplicht.

J. v. N.

dit is geen gedicht —
ik heb geschreven zoals ik spreek
niet in uitgewogen volzinnen
maar ietwat afgehakt —
bij het overlezen
leek het me wat belerend —
daarvoor vraag ik exkuus
sandberg

musea zijn vreemde instellingen
zijn dikwijls noodoplossingen
vooral musea voor hedendaagse kunst —

de kunstenaar probeert vorm, kleur, uitdrukking te geven
aan wat er omgaat in mensen van nu —

wat er in ons omgaat
verschilt in veel opzichten
van dat wat de negentiende eeuw beleefde —

zijn tempo was anders
zijn ruimtebegrip beperkter
zijn samenleving veel meer in hokjes verdeeld —

hij zal ook verliefd geweest zijn — hoop ik —
maar zijn keus was beperkter door die hokjes
en door de geringere bewegingsmogelijkheden —

de kunstenaar verbeeldde die gevoelens
door twee jonge mensen die mekaar in de ogen zien —
in zo'n schilderij kan men veel innigheid leggen —
denk b.v. drie eeuwen terug aan de joodse bruid —
rembrandt
meer dan iemand anders
maakte het onbewuste zichtbaar —

een kunstenaar van nu
probeert veel verder te gaan —
niet langer gebonden aan een realistische weergave
kan hij geheimste wensen uitbeelden —

lichamen kan hij aanduiden die elkaar doordringen —
of twee kleurige vlekken doen ontstaan
die trachten elkander te absorberen —
hij kan ook met bekende symbolen
zijn bedoeling weergeven —

de kunstenaar kan ook gegrepen zijn
door nieuwe problemen:
de gevaren van de atoomoorlog
de gewaarwordingen van de ruimtevaarder
de fantastische vormen van het allerkleinste —

voor deze nieuwe indrukken
vindt hij nieuwe vormen —

de uitdrukkingsmogelijkheden
zijn de laatste 50 jaar
sterk veranderd —

het is moeilijk mee te komen —
we hebben nog de oude vormen in het hoofd —

door veel zien
kunnen we vertrouwd worden
met het schrille dat ons afstoot
het felle dat ons verontrust —

net als onze oren
moeten wennen aan nieuwe klanken
voor we er muziek in herkennen —

onze dagelijkse omgeving
is lang niet zo radicaal gewijzigd:
het plein, de woonkamer, het leslokaal
zijn wijder geworden of lichter
maar dat is alles —

meestal passen kunstuitingen van nu
daar niet in —
als noodoplossing
brengt men ze samen in musea —

die voorwerpen
die ieder afzonderlijk
op een plein, in een woonkamer, een leslokaal
zouden thuishoren —
komen nu allemaal bijeen in grote zalen —
daarvoor zijn ze niet bedoeld —

en het museum krijgt een nieuwe taak:
de ontwikkeling op de voet te volgen
de kunstenaar als het ware te betrappen
terwijl hij bezig is —

het museum wil niet langer bewaren
wat voorbij is —
maar wat nu ontstaat —

het wil voor de bezoeker een thuis zijn —
hem thuis brengen in zijn eigen tijd
— die velen verschrikt
en in het verleden doet vluchten —

dat verleden lijkt soms beter —
maar was het niet —
het was behagelijker — voor weinigen —

grote kunstenaars leven ook nu —
mensen die een nieuwe vorm scheppen voor
en zin geven aan
wat heden leeft —

dat beantwoordt niet
aan de oude voorstellingen
die in ons hoofd zijn blijven hangen —

maar misschien
als we er vragend voor staan
spreekt het tot ons —

John Ford en André Cayatte: Wild West en Rijn

André Cayatte: advocaat-filmer.

Sean Aloysius O'Fearna (John Ford) en André Cayatte hebben op het eerste gezicht weinig gemeen. Ford werd 67 jaar geleden in Californië geboren en maakte sedert 1917 ruim zeventig films; Cayatte, de 53-jarige ex-advocaat uit Carcassonne, begon in 1939 te filmen en heeft ruim twintig speelfilms op zijn naam staan. Beiden maakten films die in de ruim zestigjarige historie van de cinematografie een belangrijke plaats innamen: 'The Informer', 'The Quiet Man' van Ford, 'Nous sommes tous des assassins' van Cayatte b.v.

Hun nieuwste films zullen over een jaar of tien, twintig waarschijnlijk niet in de filmjaarboeken en kritiekoverzichten voorkomen. Betekent dat dat Fords 'The man who shot Liberty Valance' en Cayattes 'Le passage du Rhin' kunnen worden afgedaan als B-films? Zeker niet, want beide films hebben onmiskenbare kwaliteiten. Kwaliteiten echter, die dertig jaar geleden de filmcritici uit hun bioscoopfauteuils zouden doen opveren, maar die nu — in de vele vernieuwingen, tussen Mariënbad en het Zevende Zegel — verouderd schijnen. Vakmanschap dus, zonder inventiviteit. Als we beide films gaan meten met de artistieke maatstaven waarmee we de 'Nouvelle Vague' te lijf gaan, doen we Ford en Cayatte onrecht. Meer nog dan een 'kunstwerk' (?) zijn beide films vakkundige werkstukken van kunstenaars,

kunstnijverheid misschien, toegepaste kunst, 'gebruichsdramatik'.

'The man who shot Liberty Valance' speelt in het Wilde Westen omstreeks 1850. Een idealistische jonge advocaat uit het oosten (James Stewart) poogt de 'wet-van-de-west' te doorbreken: in zijn conflict met bandiet Liberty Valance (Lee Marvin) weigert hij — ondanks het advies van rancher Tom (John Wayne) — de 'sixshooter' op te pakken. Uiteindelijk wordt hij daar toch toe gedwongen en Liberty Valance verliest het duel.

Maar is het de onervaren advocaat-schutter die het van Valance heeft kunnen winnen? Dit alles — verteld vanuit een 'flash-back' — wordt ons duidelijk: het was John Wayne, James Stewarts concurrent-in-de-liefde, die zijn rivaal redde.

Fords lange loopbaan als Wild-West-filmer garandeert een goede West-sfeer. Niet — zoals we van hem gewend zijn — de wijde steppen, de prairies; wél de broeierige, uitdagende sfeer in een klein stadje dat wordt geterroriseerd door een gehuurde moordenaar. Ford weet spanning te kweken, te ontladen in quasi-komische scene's en wéér spanning op te bouwen.

De film faalt echter in zijn totale constructie. De terughluk van Senator

Stoddard (James Stewart) op zijn vroegere leven als advocaat in een klein stadje is kunstmatig en gewild. Incidenteel bevat 'Liberty Valance' prachtige scene's, qua opbouw en uitvoering: de traditionele confrontatie tussen de bandiet Valance en de held (Tom Doniphon — John Wayne) is beklemmend en tegelijkertijd amusant; de terugkeer van de dronken hoofdredacteur van de 'Star' een prachtige rol van Edmund O'Brien) in zijn duister redactielokaal, waar hij — citerend uit Shakespeare's Henry V — zich omringt door de bandieren; de eerste schietoefening van Stewart op de ranch van John Wayne.

Merkwaardig is de weinig rechtlijnige moraal van het geheel: John Wayne, de eigenlijke held, 'the man who shot Liberty Valance', krijgt zijn meisje (Vera Miles) niet. Advocaat-senator James Stewart gaat er met haar vandoor, geholpen door een onbegrijpelijke, edelmoedige geste van Wayne.

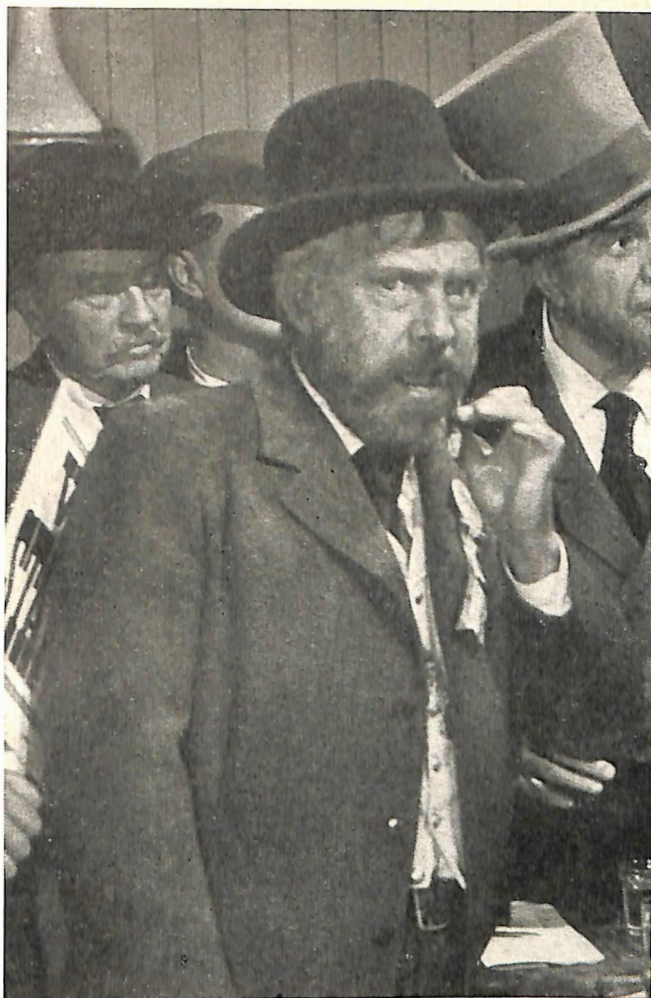
Een merkwaardig boeiend werkstuk dus, met vele gebreken, die worden overheerst door de kwaliteiten.

Le passage du Rhin speelt honderd jaar later in Frankrijk en Duitsland. Banketbakker Roger (Charles Aznavour) en journalist Jean (Georges Rivière) worden onder de wapenen geroepen en prompt krijgsgevangen gemaakt. Terwijl Roger zich het persoonlijke lot van de Duitse familie waarbij hij werkt, aantrekt en blijft, doet Jean een 'rucksichtlose' poging om te ontsnappen en vlucht via Frankrijk naar Engeland, waar hij aan de strijd deelneemt.

Jean — na de bevrijding teruggekomen in Frankrijk — hervindt Roger, die zeer tegen zijn zin is teruggekeerd naar zijn duffe, levenloze familie. Jean helpt Roger om uit Frankrijk te ontsnappen naar Duitsland, naar de vrouw waar Roger werkelijk van houdt. Jean zelf is echter het slachtoffer geworden van de vrijheden waarvoor hij heeft gevochten: zijn vriendin Florence (Nicole Courcel) is — om hem te redden — maitresse geweest van de Gestapo-chef. Jean kan zich nu als hoofdredacteur van de krant niet meer handhaven óf moet zijn geliefde aan de kant zetten.

Hij kiest het eerste en hoopt naar haar terug te keren. Maar Florence heeft besloten hem zijn 'vrijheid' terug te geven en is ondertussen vertrokken naar Madrid, waar Jean haar niet terug zal vinden.

Ook hier dus een weinig rechtlijnige moraal, zo er al van een moraal sprake is. Cayatte heeft — zoals vaker — duidelijk willen maken dat de absolute vrijheid een fictie is, dat de (bijna existentiële) keuze beïnvloed wordt door externe factoren, door een fatum misschien, waarin de individu zich verliest.

Edmund O'Brien prachtige rol.

John Wayne: beklemmend,

Maar deze hele les trekt men pas in retrospect: de film zelf is spannend, onderhoudend, amusant en compact genoeg om de aandacht gedurende de volle twee uur geboid te houden.

Ook hier geen 'kunstwerk', maar een goed geconstrueerd drama, sterker van opbouw dan 'Liberty Valance' en meer van deze tijd. 'Le passage du Rhin' valt in allerlei opzichten te promoveren tot een 'probleemfilm': vele vragen blijven onbeantwoord. Is het de plicht van een kriegsgevangene te ontsnappen ten koste van andere 'vijandelijke' individuen? Wat blijft er van de vrijheid over, als men in de strijd om die vrijheid beladen wordt met vooroordelen? Het sterke punt van beide films is de onbeantwoorde vraag: 'Gelijk of ongelijk'?

Charles Aznavour speelt (met zijn onvergetelijke enorme 'sorry-gezicht') één van zijn sterkste rollen. George Riviére is een goede typecast en ook de bijrollen worden sterk gespeeld. Dat kan bij 'Liberty Valance' niet gezegd worden: John Wayne is de impersonificatie van 'het westen'; naast hem vallen alle andere figuren in de schaduw, zeker James Stewart, die in 'Two rode together' had bewezen dat 'the West' hem toch niet vreemd was. HENK J. MEIER

Georges Riviére (rechts) en Charles Aznavour (midden) in 'Le passage du Rhin'.

Herman Wigbold:

'Televisie is soms een angstig medium. Als Van Egeraat over een bepaalde streek heeft gesproken, trekken er direct honderden mensen naar toe'.

Zonder omhaal, met een nuchter voorbeeld, stelt Herman Wigbold het risico van zijn vak. Enige malen al heeft hij het Nederlandse televisie-publiek een documentaire voorgezet (woningnood, Nieuw-Guinea, invaliden), die als een knuppel in het hoenderhok rondsloeg. Binnenkort zal hij als chef van de afdeling actualiteiten bij de VARA-televisie een sleutelpositie innemen bij dat soms angstige medium.

Herman Wigbold gaat niet gebukt onder de gevaren van de televisie. 'De invloed van de televisie zal nog wel groter worden. De invloed van de man, die het programma maakt dus ook. Maar dat is juist het aantrekkelijke van het vak.'

Hij komt uit de dagbladjournalistiek. Het terrein van de televisie is hij voorzichtig en met enig voorbehoud opgegaan. Niet bedeesd; daar zijn zijn uitspraken, vroeger in de politieke jongerenorganisatie, die hij leidde, later bij de krant en nu bij de televisie, te radicaal, soms bij het provocerende af, voor geweest.

Maar hij houdt niet van grote woorden. 'Natuurlijk, tv-regisseur is verantwoordelijk werk,' zegt hij, 'maar die woorden irriteren me.' Met diezelfde afkeer voor grote woorden en superlatieven is hij de televisie binnengestapt. 'Ze hadden misschien de televisie nooit moeten uitvinden, maar nu het er eenmaal is, moet je er goed gebruik van maken.'

Nu het er eenmaal is... Dat betekent o.a.: 'Je bereikt mensen, die je anders nooit bereikt. Geen lezer leest zijn krant helemaal, maar de kijker blijft wel vaak voor zijn toestel zitten. Je hebt een groot publiek. Je bent een slecht journalist, als dat je niet interesseert. Bovendien heeft televisie een indringende kracht.'

Actualiteiten en documentaires zullen, meent Herman Wigbold, in de toekomst relatief nog belangrijker worden in het geheel van de televisie-programma's: 'We kunnen niet méér amusement brengen. Ook niet als er een tweede net komt. We hebben er domweg geen mensen meer voor. Maar ook hier weer een restrictie om overschatting van zijn eigen werk te voorkomen: 'De televisie is natuurlijk geen volksuniversiteit. Ze moet veel tijd besteden aan ontspanning, maar langzamerhand komt er toch meer begrip voor het belang van actualiteiten. Maar ook daarbij moeten we rekening houden met de smaak van het publiek — trouwens wie zijn wij, om die smaak te negeren. Aan de andere kant moeten we ons niet door het publiek de smaak laten voorschrijven. We moeten een gulden middenweg zoeken

en dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan.'

En later als een soort verduidelijking van die gulden middenweg: 'Ik geloof niet in de tegenstelling licht en serieus, wel in de tegenstelling goed en slecht. De kwaliteit van het programma wordt niet in de eerste plaats bepaald door het onderwerp, maar door de uitwerking ervan. De Kunstgrepen van Pierre Jansen zijn er een voorbeeld van, hoe een moeilijk en niet algemeen in de belangstelling liggend onderwerp goed gebracht kan worden.'

De verhouding tot het kijkend publiek. Over zijn kopje koffie heen zegt Herman Wigbold: 'Een collega heeft eens gezegd: ik maak een programma voor mezelf. Dat is een hautaine opvatting en volkomen onjuist. Als televisieman leef je bij de gratie van het publiek. Je moet de mensen iets duidelijk maken.'

En de andere kant. 'Je kan televisie niet meer negeren. Iedereen moet er rekening mee houden. Een paar jaar geleden kreeg je het niet gedaan uren beslag te leggen op een minister of een kamerlid om hem een paar minuten iets te laten zeggen voor de camera. Nu maakt zo'n minister of zo'n kamerlid er zich voor vrij, omdat hij het belangrijk vindt.'

Dan zitten we op het stokpaardje van Herman Wigbold. 'De Amerikanen spreken van public interest. Een moeilijk

vertaalbaar begrip. Laten we zeggen: het wekken van belangstelling bij het publiek voor de openbare zaak, voor alles, wat er gebeurt in de wereld. Dat is voor mij het belangrijkste van de televisie. Op het terrein van 'public interest' is Nederland nog maar een onderontwikkeld gebied.'

Daarop voortbordurend: 'We hebben de plicht het publiek in te lichten. Dat eist de democratie. De televisie kan meehelpen om de neiging tot regentaliteit te doorbreken. We moeten het publiek inzicht verschaffen in de wereld, waarin ze leven. Daarin speelt ook een rol, dat het leven iets fijns kan hebben. Maar dat zul je meer in de documentaires, dan in de actualiteiten vinden. In een krant staan de ongelukken nu eenmaal ook altijd op de voorpagina.'

Maar over de resultaten houdt Herman Wigbold weer vele slagen om de arm. Natuurlijk heeft hij zijn persoonlijke verwachtingen en de samenstelling van zijn programma's is er ook op gebaseerd. Hij is in Nieuw Guinea geweest, nadat de Indonesiers hun infiltraties waren begonnen en de Nederlandse regering troepenversterkingen had gezonden. Hij maakte er een documentaire van.

'Het was een delicaat politiek probleem. De politiek lag niet alleen op het niveau van de gouverneur, maar ook op dat van de gewone man.' Die gewone

televisie is niet meer te negeren

man heeft hij voor de camera gehaald. Hij heeft de officiële mening laten klinken, hij heeft zijn eigen commentaar gegeven, hij heeft ook begrip trachten te wekken voor tegengestelde meningen.

'De meerderheid van de mensen, die ik voor de camera heb gehad, was niet voor overdracht van Nieuw-Guinea aan Indonesië. Maar toch moest ik later horen, dat ik de documentaire had gebruikt om propaganda voor die overdracht te maken. En daaruit leer je, hoe slecht de mensen kijken en luisteren.'

Over de betrekkelijkheid van de waarde, de dagelijkse confrontatie met de wereld heeft voor de televisie-kijker in de huiskamer: 'In theorie bestaat de mogelijkheid, dat de kijker vertrouwd raakt met de wereld, dat er een beter onderling begrip in de wereld groeit. Maar als we Afrika op het scherm brengen, is het meestal vechten. En het is best mogelijk, dat een heleboel kijkers van de Afrikanen zeggen: wat een gekke mensen.'

'Ik kan niet beoordelen,' zegt hij verder, 'wat de invloed van de televisie en wat de invloed van de pers is. Als in Amerika een groot deel van de kranten republikeins is, behalen de democraten toch een verkiezingsoverwinning.' Daarom ook vermijdt Herman Wigbold superlatieven, als hij over het resultaat van zijn uitzendingen filosofeert: 'Ik ben tevreden als een kijker na afloop zegt: Het is toch wel een afschuwelijke toestand. Hij is in ieder geval met iets geconfronteerd. Of hij er na een paar maanden nog aan denkt, weet ik niet. Maar het beeld blijft makkelijker hangen dan het geschreven woord.'

We komen weer terug bij Van Egeraat. De man, die per televisie honderden mensen hun vakantie voorschrijft. De televisie-medewerker, die het publiek in een bepaalde richting zou kunnen beïnvloeden. Herman Wigbold heeft er uitgesproken meningen over: 'De samensteller van een televisie-programma heeft de plicht een objectief beeld te geven van de situatie, maar je mag hem niet beperken tot alleen maar registreren. Je moet hem het recht geven op zijn eigen interpretatie. Dat onderscheid maakt de Nederlandse televisiekritiek te weinig. Als de criticus het met je opvatting eens is, vindt hij het een goed programma. Is jouw mening echter niet de zijne, dan heb je het slecht gedaan.'

In theorie is die persoonlijke beïnvloeding door de televisie-medewerker gevaarlijk. In de praktijk ook lijkt het. Herman Wigbold heeft na zijn documentaire over de woningnood, de wind van voren gekregen uit Den Haag. Uitspraken van minister Van Aartsen zouden zo in het programma zijn ingelast, dat ze scheef getrokken werden.

Herman Wigbold benadert de zaak

van de technische kant: 'Je zit altijd met het probleem, dat je moet knippen. Als ik iemand drie of vier minuten met een verklaring in het beeld zet, verlies ik de aandacht van de kijker. Je maakt geen interessante documentaire met alleen maar interviews. Je moet monteren.'

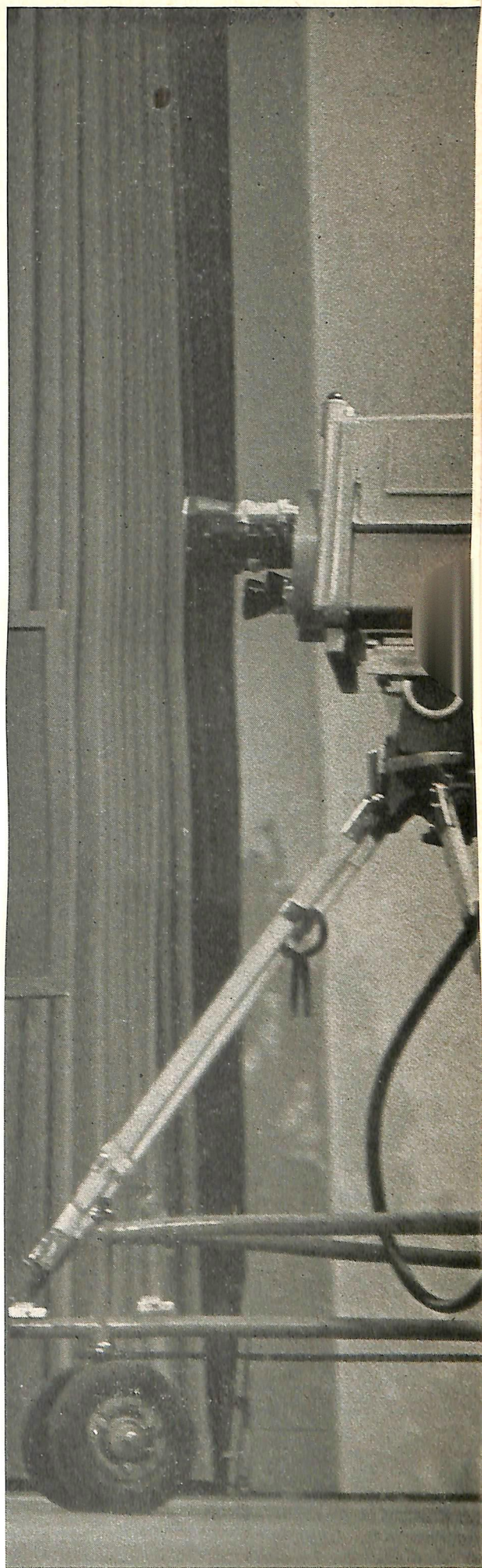
Hij sluit de ogen niet voor de gevaren van die technische overwegingen: 'Je kan met knippen en monteren iemand niet iets tegengestelds laten beweren, maar je kan het wel in zo'n omgeving plaatsen, dat je de man vernielt.'

Het zou dus mogelijk zijn de publieke mening met het indringende medium van de televisie een richting uit te duwen, die zij misschien niet zou zijn gegaan, wanneer er niet gemonteerd, niet geknipt was. Het recht op eigen interpretatie naast het objectieve beeld voor de samensteller van een televisie-programma zou dus tot machtsmisbruik kunnen leiden.

'In theorie, ja,' zegt Herman Wigbold, 'maar ik geloof niet, dat de maatschappij weerloos staat tegenover de televisie. Wij zijn net als alle andere instellingen onderworpen aan de maatschappelijke kritiek. We hebben hier in Nederland het systeem van de zuilen. Iedere kijker in Nederland kent de samensteller van een programma en de club, waartoe hij behoort. Als hij over de schreef gaat, zou hij onmiddellijk geattaqueerd worden. In een democratie is die persoonlijke interpretatie niet gevaarlijk. De democratische maatschappij zit vol correctie-mogelijkheden. De grootste correctie-mogelijkheid is de verscheidenheid van meningen, die onmiddellijk in het geweer komt, wanneer er subjectief televisie wordt bedreven.'

Weer relateert Herman Wigbold de betekenis van de televisie. 'Een vriend van me had enkele jaren geleden geen belangstelling en geen begrip voor politiek. Nu heeft hij televisie en hij zegt zelf, dat hij er nu wel iets van afweet. Dan denk ik altijd: als je echt iets van politiek wil weten, moet je erover lezen. Televisie zal het publiek nooit tot de hoogten van het menselijk denken brengen. Daarvoor moet je in de boeken duiken. Maar op het punt van de elementaire kennis heeft de televisie meer kansen dan krant en radio.'

Soms een angstig medium, de televisie. Maar niet gevaarlijk. Evenmin alles beheersend en alles bepalend. Ze hadden het misschien nooit moeten uitvinden. Maar nu het er eenmaal is, moet je het goed gebruiken. Herman Wigbold heeft een gebruiksaanwijzing ontworpen, die risico's, mogelijkheden onderschatting en overschatting in evenwicht probeert te houden. Een gulden middenweg, die alleszins begaanbaar lijkt.

Recordvlucht

Het was een kille oudejaarsdag boven de Atlantische Oceaan. Er hadden mistflarden boven Gander gehangen. De meteo was scheutig geweest met depressies, regenbuien en harde winden. Allemaal niet zo plezierig, maar de wind zou op de staart zitten. Met een beetje geluk zouden ze thuis niet al te laat aan de olieballen kunnen zitten.

Zo waren ze daar op New Foundland aan de sprong over het water begonnen. Wat sikkeneurig over de klappen, die ze onderweg wel van het weer zouden krijgen. Een beetje uitgelaten, omdat ze de Super Constellation vermoedelijk al in de schemering van de Oudejaarsavond in Europa aan de grond konden zetten.

Het was een lange start geworden. De machine was volgeboekt, het laadruim borg een maximum aan vracht, de tanks waren tot de rand toe volgegaten voor de lange vlucht. Wat moeizaam had de Connie de baan verlaten. Wat moeizaam ook was ze door de mistflarden naar kruishoogte gaan klimmen.

Nu waren ze dan al een uur onderweg. De verkeersleiding had hun niet zo'n slechte hoogte gegeven. De staartwind blies er lustig op los en in de cabine gingen de purser en de stewardess rond met goed gevulde glazen. Een voorproefje van de punch die ze straks thuis in Europa zouden drinken om het jaar uit te luiden.

De automatische piloot was ingeschakeld. De vliegers luisterden de radio uit, noteerden het passeren van bakens, meldden zich af bij het ene en aan bij het andere station. De boordwerktuigkundige had allang overgeschakeld op kruisvermogen. De routine van een oceanavvlucht was begonnen.

De routine van brandstofhuishouding, van positiebepaling, van controle op de meters, van correcties op turbulentie, van mededelingen over vluchtduur, weersomstandigheden, geschatte aankomsttijd over de intercom aan de passagiers.

Ze vlogen het nieuwe jaar tegemoet. Iedere kilometer naar het oosten was een dubbele kilometer naar de klokslag van middernacht. Want in Europa is het nog altijd zes, zeven uur later dan in de States. Iedere minuut verder van New Foundland was een dubbele minuut afbrokkelen van het oude jaar, dat op de uitlaatgassen van de vier monotoon draaiende motoren weggleed in het ijle niets boven de oceaan.

Het gebeurde even na het point of no return. De vlucht was tot dat moment rustig en routineus verlopen. Er was op dat point of no return nauwelijks sprake van een beslissing geweest. De brandstof baarde geen zorgen, de motoren draaiden trouw, de machine reageerde zonder bezwaren op ieder com-

mando van de bemanning, de weerberichten gaven geen grote moeilijkheden.

Verder dus naar Europa, het oude jaar achter je laten en het nieuwe jaar tegemoet gaan. Verder naar Shannon, de Ierse springplank aan de andere kant voor een tussenlanding en dan snel door naar de olieballen op het continent van Europa.

Plotseling waren de motoren gaan razen. Niet een, maar alle vier. De meters voor de toerentallen sloegen door. De boordwerktuigkundige zag het het eerst, maar hij hoefde de andere in de cockpit niet te waarschuwen. Ze hadden het vrijwel tegelijkertijd gehoord en onmiddellijk hun oog laten vallen op het instrumentenpaneel. Het bevestigde hun impulsieve diagnose: alle vier de motoren draaiden over hun toeren.

Er was geen routine meer, of het moest de routine van de link-trainer en de flight-simulator zijn. De noodsituatie, die je op de grond als een vertrouwde situatie wordt aangeleerd, opdat je snel en goed zal reageren.

Er waren geen discussies nodig in de stuurhut. Ze wisten het alle vier, daar voorin. Een over zijn toeren draaiende motor kan zijn propeller wegslingeren. Daarom moet je die motor uitschakelen, de schroef in vaanstand zetten en op drie, of desnoods twee motoren verder gaan.

Maar wat, als alle motoren tegelijk begonnen? De boordwerktuigkundige was plotseling zonder dat er een woord over gesproken werd, de gezagvoerder. Hij was de technicus. Hij wist meer van zuigers, cilindres en carburate dan de vliegers. Zou hij het antwoorde hebben op deze uitzonderlijk verraderlijke en geniepige provocatie van de techniek?

Hij had het niet. Hij probeerde toeren terug te nemen. De motoren reageerden niet en bleven als bezetenen aan de Connie trekken, alsof ze de machine uit elkaar wilden scheuren. Alles schokte en trilde, stootte en stampte.

De stewardess kwam in de cockpit. Of er iets bijzonders was, dat het toestel zo te keer ging. De tweede legde het haastig en onvolledig uit, maar ze moest nog maar niets zeggen. Er zou straks wel een mededeling voor de passagiers over de intercom komen.

Even later greep de gezagvoerder de microfoon: 'Wij bevinden ons op het ogenblik in wat onrustige lucht, zodat de machine iets meer stampet dan normaal. Wij hopen, dat u ons wilt excuseren voor het ongemak, dat dit met zich meebrengt. Wij zetten de vlucht normaal voort en verwachten u op de aangekondigde tijd in Europa te doen aankomen.'

De boordwerktuigkundige had alles geprobeerd. De motoren bleven razen. 'Probeer eens te klimmen,' zei hij te-

gen de gezagvoerder. Misschien zou de stijgvlucht zoveel vermogen vragen, dat de motoren gedwongen werden het wat kalmer aan te doen. Langzaam trok de vlieger aan de knuppel. De neus van de Connie ging omhoog. De hoogtemeter liep op, maar onmiddellijk ook zette zich ijs af. Ze zaten aan hun plafond onder de geldende omstandigheden. De machine werd weer rechtgetrokken. Ijs wilden ze niet riskeren.

Een half uur al rukten de motoren als demonen aan het vliegtuig. Het was als een wonder begonnen. Nooit nog hadden ze gehoord, dat vier motoren tegelijk deze zelfde storing kregen. De boordwerktuigkundige pijnigde zich in hersens. Zocht in zijn geheugen, of er dan niets aan literatuur was over een geval als dit.

Aan een wonder ging het verder. Toch minstens een van de vier propellers had al van zijn as moeten zijn afgeslingerd. Ze zaten er alle vier nog aan.

In de cockpit en in de cabine wende men al aan het geraas, aan het schokken en stampen. Een enkele ervaren passagier had wel de indruk, dat het bijzonder snel ging. Wel, niets liever dan dat op deze oudejaarsdag. De vlucht scheen verder normaal te verlopen, want het cabinepersoneel deed rustig zijn werk. Hij kon niet weten, wat er voor nodig is om een geheim verborgen te houden. Hij kon niet weten, welke gedachten door het hoofd spookten van de purser, van de stewardess, die maar heel weinig, maar dan toch genoeg wisten over de mysterieuze storing, waarop geen menselijk wezen een antwoord kon hebben.

De boordwerktuigkundige had zijn denken al opgegeven. Hij wist zeker, dat hij geconfronteerd werd met een situatie, die even onbekend als wonderlijk was. Hij had zich bij de feiten neergelegd, zoals de vliegers zich erbij had-

den neergelegd. Het ging er nu alleen nog maar om de machine in de lucht te houden, zolang als dat hun was toegestaan.

Waar zou het eindigen? Met deze motoren zouden ze nooit kunnen landen. Ze zouden moeten vliegen, tot de brandstof niet langer de motoren voedde. Tot ze zouden stilvallen, omdat er geen benzine meer was om hun bezetenheid mee uit te vieren. Zou het boven zee zijn, boven land, boven Europa of, met deze snelheid, misschien ver daarvoorbij?

Normaal denken was niet meer mogelijk. De boordwerktuigkundige had het natuurlijk kunnen uitrekenen. Hij had de snelheid kunnen berekenen, het brandstofverbruik. Hij wist, hoeveel er nog in de tanks was. Dat alles bij elkaar was voldoende om met zekerheid te kunnen zeggen, waar de motoren niet langer zouden razen. Waar ze, hoe dan ook, naar de grond zouden moeten. Gecontroleerd of ongecontroleerd.

Maar hij rekende het niet uit. Hij dacht er zelfs niet aan. Duizenden en nog eens duizenden vlieguren had hij al in zijn logboek staan. Alle werelddelen had hij bereisd tussen draaiende propellers en kleine metertjes. Wat nu gebeurde, verbijsterde hem.

Hij dacht niet meer aan naar de grond gaan. In een vaag waas zag hij hoe de Connie steeds verder voortraasde om ten slotte op te gaan in de lucht, te vervloeien in de windstromen, te vervagen tot een ijheid. Tijd bestond niet meer. Oud en nieuw waren lege begrippen geworden. Er was geen oud meer, er was geen nieuw meer. Alleen maar een fluïdum, waarin nu nog een oorverdovend geraas ronddeenderde, maar ook dat zou straks ophouden. En dan was er niets meer. Niets. Of alles?

De gashandles stonden zinloos tussen de vliegersstoelen. De toerentellers wa-

ren overbodig geworden. De brandstofmeter was alleen nog van belang voor wie nog in oud en nieuw dacht. Hij keek er al niet meer naar. Zij zouden straks lucht als lucht zijn en meewareren in de eeuwige wenteling van de winden rond de aardbol.

Ze hadden de Ierse kust al dichtbij, toen het geraas plotseling ophield. Het leek volkomen stil te zijn in de cockpit. Bijna intuïtief keken de vliegers en de boordwerktuigkundige door de zijruiten. De propellers draaiden nog. Ze keken op de meters. De vliegers wezen voor alle vier motoren een normaal toerental aan.

De vlieger greep de microfoon, riep de toren van Shannon. Meldde zich en vroeg een landingstoestemming. Shannon gaf hem de instructies. Een half uur later stond de Connie op het troosteloze platform van de Ierse luchthaven. Nog voor de schemering van de Oudejaarsavond waren ze op het Europese vasteland.

Er stond 2 januari een berichtje in de kranten: 'Een vliegtuig van onze luchtvaartmaatschappij heeft op oudejaarsdag een record gebroken op de Atlantische route. Het legde de afstand tussen New Foundland en Ierland in nauwelijks zeven uur af.'

Toen de boordwerktuigkundige die dag op het veld kwam, zei een collega: 'Dat hebben jullie best gedaan eergisteren.' Hij zei alleen maar: 'Wat doet een tijd ertoe?' Zoals hij op oudejaarsavond thuis bij de olieballen, toen de klok twaalf uur sloeg, had gezegd: 'Toch weer een nieuw jaar. Ik had er niet meer op gerekend. Ik dacht, dat het maar een uitvinding van kalenderfabrikanten was.' Toen wenste hij de familie Gelukkig Nieuwjaar. Omdat zij het ook deden. Maar oud en nieuw was voor hem van een andere wereld geworden.

JAN BROUWER

Daar zit geld in!

Hai Tieners!

Jullie hebben ontdekt hoeveel vreugde er kan schuilen in het zelf musiceren, anders hadden jullie deze doos niet gekocht. Ja jongens, jullie hebben raak geschoten. In de muziek is veel geld te verdienen en geld opent de deur naar een vreugdevol bestaan, dat hoeft Ome Johan jullie niet meer te vertellen. Als je een goed gebruik maakt van ome's muziekdoos liggen de dubbeltjes op straat.

'Maar ome Johan', hoor ik ergens een bleekneusje roepen. 'Ik zie niks in de doos dat met muziek te maken heeft, nog geen blokfluitjes...'

Hij begrijpt er nog niet veel van, bleekneusje. Het iele piepje van de blokfluit amuseert hooguit de lieden van de zgn. 'klassieke hap', een te verwaarlozen groeperinkje met uiterst beperkte financiële middelen. En hier raakt Ome Johan meteen weer op zijn bekende spitse wijze de kern van de zaak: het gaat in de eerste plaats om het publiek.

Wat is het grootste auditorium? De bevolkingsgroep die tussen het tiende en het twintigste levensjaar vertoeft, de teenagers, die met zakgeld, bijverdienste en indigestielonen dikwijls niet goed raad weten.

Dank zij Ome Johans doos zal jij in staat zijn je leeftijdsgenoten met hun welvaartsproblemen ter zijde te staan. Help ze van hun geld af, toekomstige muzikant en ze zullen je de kleren van het lijf rukken van dankbaarheid.

Even de kwestie van het muziek maken, jongens, daar moeten we doorheen. Nee, nee, deze paragraaf niet overslaan, zonder hard werken kom je nergens. Het muziek maken zelf dus. Ga desnoods gitaar spelen, jongens. Zo'n ding is niet duur. Een of twee lessen of schriftelijke cursussen en je bent er wel. Als je een accoord of vijf kunt spelen, kan je behoorlijk meedoen. Maar Ome Johan zou het jullie niet aanraden.

Alleen zingen is toch voldoende? Er lopen genoeg gitaristen rond die graag een paar centen willen verdienen om je te begeleiden.

'Maar ome Johan', hoor ik er daar weer eentje zeggen, 'ik kan helemaal niet zingen.' Daar kijkt Ome Johan van op. Een uit de kluiten gewassen tiener die zoiets opmerkt is een bijzonderheid. Nou joh, dan moet jij het eens proberen met de elektronische apparatuur die je

in Ome Johans doos ziet liggen. Je zingt maar in dat microfoontje en vergeet niet dat zwarte knopje met ECHO er naast, wijd open te zetten. Dat is het echoknopje.

En? Hoe klinkt het? Had je niet gedacht, hè? Het lijkt wel of je op het Centraal Station staat. Het is niet voor niets zo'n dure doos.

Ho, ho, nu is er nog een dwarsdrijvertje, dat met z'n mond vol tanden staat. Hij weet niet wat ie moet zingen. Hij weet niet wat ie moet zingen... Even hartelijk lachen. Koop maar platen, joh, Amerikaanse. En die zing je dan na. Alsjeblieft niet te precies, want als de uitspraak zo goed is, daalt de verkoopwaarde. De verkoopwaar-

OME JOHANS MUZIEKDOOS

de van de platen natuurlijk. Als je die niet maakt, kan je de doos net zo goed weggooien. Waarom zou jij geen platen maken? Vertrouw maar op Ome Johan.

Nu komen we dus aan het belangrijkste gedeelte. Je moet 'ontdekt' worden. Muziek maken bestaat voor 99 pct. uit ontdekt worden. Wat die honderdste procent is, is Ome Johan op het moment ontschoten. Het eerste wat je doet is een 'fanclub' oprichten. Je strikt daarvoor een vriendje, dan hoef je het niet zelf te doen en bescheidenheid siert trouwens de mens. Desnoods beloof je hem een klein gedeelte van de opbrengst. In de doos vind je aardige insignes die aan de leden verstrekt kunnen worden. Het zijn er 300. Gevorderden kunnen bijbestellen.

Verder krijgen die leden een gestencild krantje. Daar schrijf je allerlei aardige wetenswaardigheden

over jezelf in. Dat je op school bent geweest en dat je graag wilt dat het vrede wordt en zo. Kijk maar. Verder moeten er krachtige aansporingen in om brieven over je prestaties te schrijven aan platenmaatschappijen en aan omroepinstellingen. Een handig adressenlijstje vind je in de doos.

Dan doe je mee aan wedstrijden. Voor de Hollandse L. Vis Preslie, de Hollandse Klif Ritsjert, de Hollandse Hellen Zjapiero, de Hollandse Konnie Frensis, het doet er niet toe voor de Hollander wat. Hoofdzak is dat je leden van de fanclub in de zaal hebt zitten die zo kunnen schreeuwen en stampen dat ze van je zingen alleen maar merken dat het hard is. Ome Johans elektronische installatie laat je wat dat betreft nimmer in de steek.

Zo ben je dan al spoedig een succes. En dan komt het jongens. Binnenhalen wat er te halen is. Denk er om dat je op je zeventiende waarschijnlijk zult hebben afgedaan. De tijd is kort. Wees er zeker van dat je op je plaatjes altijd een gegarandeerd buitenlands succes hebt staan. De verkoop van het origineel sleept jouw versie wel mee. Op de achterkant kun je dan misschien een eigen vertaling van het een of ander opnemen. Dan vang je ook nog auteursrechten en dat kan lekker oplopen. Maar als je Nederlands zingt, doe het dan alsjeblieft met een eigenaardig accent. Het geeft niet wat voor accent, als het de tekst maar onverstaanbaar maakt. Het is je eigen tekst moet je maar denken...

Je leeft gegarandeerd een tijdlang in een roes.

'Ja maar ome', zegt nu een slimme doordenker, 'wat moet ik doen als op zeventienjarige leeftijd de kater komt?' En met deze vraag zijn we aan het eind gekomen van deze leerzame handleiding. Dan hou je op met zelf musiceren jongens. Je hebt er de vreugde ten volle van gemaakt. Dan komt het geld beleggen. Er zijn veel goede manieren om dat te doen en er lopen bewaamde adviseurs genoeg rond. Maar er is één groot gevaar en daar wil Ome Johan jullie tot slot met de meeste kracht tegen waarschuwen: KOOP DAN GEEN PLATEN.

Een aardig blokfluitje heb je al voor f 15,- en wie weet waar het allemaal nog eens op uitloopt...

KEES SCHOONENBERG

Kortebaanijsrijderijen

Met de ijssport is het in Nederland een merkwaardige zaak. Klimatologische oorzaken verschaffen deze tak van sport hier maar zeer weinig 'Lebensraum'. Door de recente openstelling van enkele kunstijsbanen is daarin weliswaar een lichte verandering gekomen, maar het gaat nog altijd niet aan om Nederland als een plaats te zien, waar de ijssport welig tiert.

Niettemin neemt hij een zeer belangrijke positie in ons nationale sportleven in. Het is zelfs zo, dat op de momenten, dat hij uit zijn zomerse slaap ontwaakt, een machtig heerschap als Koning Voetbal voor hem moet wijken. Er is geen andere tak van sport, die dat kan klaarspelen.

Zo gauw het kwik in de thermometer onder nul zakt, heeft de ijssport ons Nederlanders in zijn ban. Hij veroorzaakt een koortsachtige staat van opwindings, waarin ieder zich op de een of andere wijze met de diverse bedrijvigheden op het ijs bezighoudt.

Daar zijn de langebaanrijders, die de Noren onderbinden en elkaars krachten meten in spannende wedstrijden, die tegen de achtergrond van de komende wereld- en Europese kampioenschappen eensklaps ieders volledige interesse hebben. Daar zijn ook de toerrijders, die in volle actie komen, omdat tegen de vrieslucht het monument van de oude Elfstedentocht zich plotseling weer scherp aftekent. En daar zijn de velen, die sierlijke krullen en achten op het ijs draaien, in de hoop eens de voetsporen van Sjoukje Dijkstra te drukken.

Ja, en dan is er de kortebaansport, die vooral Friesland, Groningen en Drente als een lawine overstroomt en het grote middelpunt is van alles wat zich daar op het ijs pleegt af te spelen.

De kortebaansport is het buitenbeentje onder alle leden van het gezin van de machtige Thialf. Hij vertoont zijn gezicht nauwelijks buiten de noordelijke provincies, maar daarbinnen is hij een soort Holle Bolle Gijs, die voor zijn broertjes en zusjes slechts enkele hapjes van de gestampte winterpot overlaat.

Er is over de vraag of men de kortebaanijsrijderijen wel zuivere sport kan noemen al veel te doen geweest. Inderdaad vertonen zij in sportief en organisatorisch opzicht gebreken en tekortkomingen, die in de moderne wereld van vandaag amper denkbaar zijn. De kortebaansport is een soort achtergebleven gebied, waar de primitiviteit nog hoogtij viert.

Het merkwaardige is echter, dat hij waarschijnlijk juist daardoor zijn grote aantrekkelijkheid heeft. In de kortebaansport staat de klok al vele, vele jaren stil en ieder die ermee te maken krijgt, kan zich enkele ogenblikken wanen in een wereldje van lang terug, waarin alles veel minder gejaagd en machinaal en veel gemoedelijker placht toe te gaan. Wie vertoeft er niet graag een ogenblik aan zo'n oase?

Alle pogingen om de kortebaansport op te trekken naar een niveau, dat hij als volwaardige tak van sport in ons huidige bestel zou moeten hebben, zijn tot dusver mislukt. Gelukkig, zouden wij haast willen zeggen. Omdat met de perfectionering en het moderniseren van dit kortebaan-gedoe een brok folklore verloren zou gaan, dat geen rechtgeaarde Fries, Groninger of Drent zou willen missen.

Er is in de kortebaansport maar heel weinig veranderd. De baaien onderbroeken, waarin de rijders en rijdsters in lang vervlogen tijden over de baan gingen, zijn sportieve maillots geworden. Maar verder is vrijwel alles bij hetzelfde gebleven.

buitenbeentje in de schaatssport

Het is er nog allemaal: de starter met zijn vlaggetje, die zich eindeloze inspanningen getroost om de deelnemers gelijktijdig van de startlijn te krijgen, het rond de wedstrijd baan cirkelende publiek, dat zich voor iedere rit weer getrouwd langs de sneeuwwand opstelt en dat tot diep in de middag de koude Oostenwind trotseert om te zien, wie er met prijs en premie gaan strijken.

Het is nog hetzelfde: de met hun armbanden getooide juryleden, die zich op gezette tijden eventjes plegen terug te trekken in de bestuurskeet voor een beraadslaging en een hartige slok uit de cognac fles, de gemeenschappelijke snertmaaltijd van bestuurders en deelnemers na afloop van de wedstrijd en de met veel aplomb verrichte prijsuitreiking.

Ook de prijzen zijn dezelfde gebleven. Nog altijd wordt er gereden om baar geld en er is geen sterveling, die de deelnemers daarom als professionals zou willen zien. Het hoort er nu eenmaal bij. Tot in de kleinste dorpjes wordt diep in de beurs getast om een flink bedrag aan prijzengeld voor de rijderijen bij elkaar te brengen. Men offert met plezier en dagelijks liggen er flinke bedragen voor de cracks op het ijs klaar.

Ook dit valt in de amateuristische KNSB allemaal waarschijnlijk moeilijk onder werkelijke sport te rangschikken. Maar men maakt voor de kortebaanafdeling een uitzondering op de algemeen geldende regels. Waarom ook niet? Sport of folklore, is de vraag eigenlijk wel zo belangrijk? Wat er door alle mogelijke veranderingen en verbeteringen aan sportieve waarde zou worden gewonnen, zou ten koste gaan van de gezelligheid. En juist die gezelligheid wil men daar in de noordelijke provincies zo graag vasthouden. Het is maar net wat men het zwaarst laat wegen.

GER SCHUURMAN

Het bed

Allereerst voor hen die nu verlekkerd en met rode oren beginnen te lezen een waarschuwing: dit gaat over een 'net' bed. Een bed, dat een naam had op te houden, want het was een echtelijk bed!

Na deze opmerking, bedoeld om erger-denken een teleurstelling te besparen, kan mijn verhaal beginnen. Over het ontstaan van zo'n tweepersoons bed wil ik hier niet uitweiden, uiteindelijk heeft ieder daar zo zijn eigen ideeën over, maar wat dit speciale bed betreft, dat was er ineens, zo omstreeks de bruiloft.

Het stond stevig op alle vier zijn poten fier te glimmen in zijn beste lak. Het had twee dekens gekregen, een kussen en helderwitte lakens en zo het al geen hemel bezat maakte het toch de indruk best in staat te zijn zich met een dergelijke ruimte te meten!

Tot zover klinkt dit alles heel harmonisch, maar — op een dag — werd het vriendelijk ritme van afwisselend begerd en veracht worden (van het bed) ruw verstoord. Zij, nog jong en vol illusies om alles 'mooi' te houden, trok het bed dagelijks naar zich toe met een rukje, om het dek beter glad te kunnen strijken.

Zulke dingen gaan altijd goed zolang het zomer is, er bedden in overvloed zijn en de mogelijkheid om elders te bivakkeren onbepaald is. Later kwamen de ochtenden dat het contrast tussen de liefderlijke omarming (van de warme dekens) en de ijzige terughouding van de wereld daarbuiten zich overduidelijk opdroogde en het bed was beminde dan ooit.

Het werd 5 december en de fraaie mixer, ook te gebruiken als haardroger (mits men er voor plm. f 50,— aan accessoires bij aanschaf) kwam na lang zoeken ietwat gedeukt uit het kussensloop te voorschijn. Dat later de stemmig uitziende, echter voortdurend vlijmscherpe naalden verliezende den-netak, juist boven het hoofdeinde, niet zo'n succes was, mogen we het bed niet verwijten. Een 20ste-eeuws slaapmeubel is ten slotte geen kribbe en men kan bezwaarlijk verwachten, dat het met de bijzonderheden van onze Kerstviering rekening houdt!

En toen kwamen die dagen waarin ieder zijn (geestelijke) inventaris nog eens, voor 't laatst, serieus gaat inspecteren, waarna het meeste in de prullemand verdwijnt. Uit ervaring weten wij dat zoiets tot nadenken stemt: de song-writer hoort nog eens, voor de laatste keer, zijn hit, die 'top' was in april, de boekhouder overziet zijn cijfer-productie van een heel jaar met een ver-

tederde blik (ook bij boekhouders komt dat voor), als ten minste niet die ene onbevredigende post 'diversen' hem het magere voorhoofd doet fronsen en de journalist ziet weer zijn werk van de afgelopen tijd in een roemloos 'niet' verdwijnen en weet dat hij al dit zo ijverig beschreven wereldgebeuren niet zal terugzien dan als een pover destil-laat in het geschiedenisboekje van zijn kleinzoon. Ten minste dat zou hij zien wanneer hij niet weer, nijver als een onverbeterlijke mier achter een oud-nieuwjaarsreportage aanrende, vrouw en kinderen vereenzaamd bij het voorgescreven glaasje punch of 'bisschop'-wijn achterlatend.

Op Oudejaan dan kwam de catastrofe: de ontmaskering van wat zich voordeed als een degelijk meubelstuk! Het hele huis was vol logé's, meest oudere, want vooral bejaarden schijnen aan de viering van zo'n nieuw jaar in hun collectie waarde te hechten.

's Middags kwam zij thuis, de armen vol bakmeel en gist, die ze haastig neergooide om nog vlug, voor er iemand binnen kwam, het bed op te maken. Ieder die wel eens in dezelfde kamer heeft moeten wonen en slapen kent deze paniek-situatie. Ze trok het bed naar zich toe met het vertrouwde rukje en drie poten gleden inderdaad gehoorzaam met haar mee, maar de laatste bleef achter, recht op als iemand die zo juist het besluit van zijn leven heeft genomen en daar nu alle consequenties van zal dragen. Toch bleek de schok te groot voor hem, en, zachtjes zwaaiend begon hij over te hellen tot hij met een doffe plof neerviel, een slachtoffer van zijn heilige overtuiging...

Nu mag een bed op zich zelf een uiterst nuttig gebruiksvoorwerp zijn, een bed op drie poten is een onding en na een laatste wanhopige blik drong de ramp in al zijn omvang tot haar door. Voor dit soort 'feest'-dagen begin je met een zekere reserve; gasten die ontbijten willen met gebakken spek of vruchtensap, om 8 of 11 uur (of om allebei), die geen zout eten, de theepot laten vallen, in bed chocola verliezen — dat is allemaal in de vertederende kerstboom- en engelenhaar-sfeer nog wel verteerbaar, maar wanneer je bloedeigen bed nu ook opstandig gaat worden, dan gaat er onherroepelijk iets stuk...

Zij draaide zich om, nog beheerst, schreef op een papiertje de woorden: 'niet gaan zitten, kapot!', spelde dit op het divankleed en verdween, vol wrok tegen de wereld in zijn geheel en de fabrikant van bepaalde onderdelen daarvan in het bijzonder, de deur met een harde klap sluitend.

Misschien leefde er ergens nog een vage hoop in haar dat kabouters (ze-ker omstreeks de jaarwisseling) toch zouden bestaan, of hoopte ze ongemotiveerd dat 'iemand' er inmiddels 'iets' aan gedaan zou hebben; of was het alleen maar omdat het eind december zo koud is op straat in de bekende miezerige grauwe motregen, voortgeblazen door een dosis gure wind, een combinatie die bij ons meestal de voorgescreven witte wereld vervangt... maar na een uur keerde ze terug!

In de kamer was niets veranderd, de kachel brandde, de kat spon, maar de bed... Verslagen verscheurde zij haar briefje en begon — kwaad met goed vergeldend — het ontrouwe meubel op te maken. Net toen ze voor een nadere inspectie zich tussen voorpoten en matras gewrongen had, klonk er een stem: 'Wat voer jij in vredesnaam uit!'

Een uur geleden zou ze losgebarsten zijn, maar dat stadium was allang voorbij. 'Ik kijk naar het bed, het is stuk.' 'Zou dat helpen, denk je?' 'Natuurlijk niet, idioot,' kwam er een kleine opflukkering van woede die hij zo wijs was te negeren. 'Laat eens zien.'

Ze lagen er nu beide onder. Ja, de poot was afgebroken, dat was duidelijk. Wegbrengen? Laten lassen? Drie weken minstens op de vloer slapen... en welke smid was open op Oudejaarsdag, het was inmiddels half vijf! Toen kwam het verlossende woord: 'Misschien kan ik er zelf iets aan doen.'

Hoopvol keek zij hem aan en het was weer een van die momenten waaraan een halve eeuw emancipatie niets heeft kunnen veranderen: 'Zou je dat echt kunnen?' fluisterde zij vol eerbied en dankbaarheid. 'Ik zal eens zien,' zei hij achteloos, 'geef m'n boor eens.' De gasten die daarna binnenkwamen vonden een opgemaakte matras midden in de kamer en twee hard-zwoegende mensen bij een ijzeren skelet.

Toen, op die oudejaarsdag, en misschien wel onder de invloed daarvan, toonden zij zich in hun ware gedaante of misschien was het enkel hun betere ik. Eén begon te koken, één zette thee en iemand haalde de laatste vergeten boodschappen.

Iemand anders hielp de poot vasthouden en om half zeven zat hij, muurvast weer op (ongeveer) zijn oude plaats.

Het is — daarna — een héél mooie avond geworden.

KITTY v. d. HAGE-RENS

...als een handschoen..., de polis die precies in overeenstemming is met uw behoeften en omstandigheden, sluit U het voordeligst bij uw eigen bank. Haar soliditeit is spreekwoordelijk. Laat U voorlichten door

de Centrale

Arbeiders-Verzekeringsbank
Den Haag, Rijnstraat 28

Uitgaven van het Humanistisch Verbond

Mens en wereld

Veertiendaags orgaan. Abonnementsprijs voor leden van het Humanistisch Verbond, Humanitas, en de Humanistische Luisterkring 'Het Woord van de Week' f 5,-, voor niet-leden f 7,50 per jaar. Giro 304960 t.n.v. Hum. Verbond.

Voor abonnement op bovenstaande periodiek en voor het aanvragen van gratis proefnummers wende men zich tot:

CENTRAAL BUREAU HUMANISTISCH VERBOND

Oude Gracht 152, Utrecht

Ook voor inlichtingen over het Humanistisch Verbond.

VRIJ NEDERLAND

Een levend weekblad, waarvan wij vinden dat juist jonge mensen het wél moeten lezen.

Als u het daarmee eens bent, geeft u dan op voor een abonnement (speciaal tarief voor militairen en studerende: f 3,- per kwartaal of f 6,- per halfjaar). Normale abonnementsprijs f 4,40 per kwartaal.

Ons adres: **VRIJ NEDERLAND**,
Raamgracht 4, Amsterdam
Ons gironummer: 13 51 76
Ons telefoonnummer: 020-240786

STRAKS...

Met de dynamische groei van de Bruynzeel Fabrieken en hun nieuwe bedrijfstakken, in binnen- en buitenland, verwijdt zich de kring van jonge medewerkers. Daarbinnen komt steeds meer ruimte voor jonge mensen in hoofd- en handwerk. In schier alle vakrichtingen is bij Bruynzeel plaats om zich te ontplooiën en vooruit te komen. De groei van het bedrijf garandeert een goede toekomst.

Voor een persoonlijk onderhoud kunt u schrijven aan Bruynzeel Fabrieken Zaandam Afd. Personeelszaken.

INTERNATIONAL SALES & IMPORT CORPORATION N.V.

AMSTERDAM - BRUSSEL - PARIJS - ZURICH - ROME

Verkooporganisatie voor het Europese continent van internationale sigarettenmerken, o.a. **Peter Stuyvesant**, vraagt voor opleiding tot

VERKOPER/PROPAGANDIST VOOR NEDERLAND

jongemannen met diploma middelbare school of gelijkwaardige opleiding, die niet opzien tegen hard werken en vee' van huis zijn.

Zij moeten in het bezit zijn van rijbewijs B-E en mogen niet ouder zijn dan 25 jaar.

Spreekvaardigheid in de moderne talen is gewenst.

De voortdurende behoefte aan uitbreiding van onze staf verkopers, schept voor jongemannen, die in deze sector van het bedrijfsleven een werkkring zoeken, een uitstekende kans.

Zij, die in aanmerking denken te komen, kunnen met de hand geschreven brieven met uitvoerige inlichtingen en een recente pasfoto richten aan:

INTERNATIONAL SALES & IMPORT CORPORATION N.V.
Frederiksplein 52, Amsterdam-C.